

BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA SINFDAN TASHQARI O'QISH DARSLARI ORQALI KITOBXONLIKNI RIVOJLANTIRISH

Qo'qon davlat universiteti
Boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi
Shahzoda A'zamova
403-guruh talabasi **Boyqulova Nigora**

Anotatsiya. Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilar badiiy va ilmiy ommabop kitoblarni mustaqil o'qiy va tanlay oladigan, ularning mazmun mohiyatini tushunadigan bo'lishlariga erishish lozim. Bu jarayonda o'quvchilarning faqat kitoblarninggina emas, balki gazeta va jurnallar mutolaasiga ham qiziquvchan faol kitobxon bo'lishlariga e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar. sinfdan tashqari o'qish, savod o'rgatish, xalq og'zaki ijodi, kitobxonlik, ertak, qahramon, ijodiy fikrlash, mustaqil, muloqot.

O'zbekiston "Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari" tamoyili asosida taraqqiyotning yangi bosqichiga qadam qo'ydi. Yangi davr shiddati jamiyat hayotida ezgu qadriyat va an'analarni qaror toptirishga, xususan, xalqimiz, ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy-intellektual salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirishda, ona Vatani va xalqiga muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol shaxsni tarbiyalashda kitobxonlik madaniyatini oshirish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Yoshlarda kitob o'qish ko'nikmasi shakllansa, kamoloti yo'lida qolgan barcha amallarni kitobning o'zi o'rgatadi.

Boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari o'qishga kichik yoshdagi o'quvchilarni ona tilini puxta o'zlashtirishga tayyorlashning ajralmas qismi, ta'lim jarayonida ularni axloqiy-estetik tarbiyalashning muhim vositasi sifatida qaraladi. Sinfdan tashqari o'qishning maqsadi kichik yoshdagi o'quvchilarni bolalar adabiyoti va xalq og'zaki ijodining xilma-xil namunalari bilan tanishtirish, ularda kitobxonlik madaniyatini tiklab tarkib toptirishdir.[1] Kitobga mehr uyg'otish boshlang'ich sinflardan boshlanadi. Aynan, sinfdan tashqari o'qish darslari bu jarayon uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun sinfdan tashqari o'qish darslarini mazmunli, qiziqarli qilib tashkillash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Sinfdan tashqari o'qish dasturining mazmuniga ko'ra ta'limning har bir bosqichida ikki asosiy bo'lim ajratiladi: 1-bosqichda o'qish doirasi, ya'ni o'qitiladigan kitoblar va ularni qaysi tartibda o'qish bilan tanishtirish yuzasidan o'quvchilarga ko'rsatma beriladi. 2-bosqichda shu o'quv materiallari asosida bilim, ko'nikma va malakalar shakllantiriladi.

Sinfdan tashqari o'qishning maqsadi o'qish malakalarini takomillashtirish, kitob tanlay oladigan, muntazam kitob o'qiydigan, o'qilgan kitobni to'g'ri baholay oladigan ongli kitobxonni tarbiyalashdir. Metodikaning vazifalaridan biri STO' uchun kitoblar tanlash, o'qiladigan adabiyotlar ro'yxatini tavsiya qilish, yillik o'quv

rejasi va dars tuzilishi namunalarini ishlab chiqishdir. Sinfdan tashqari o‘qish uchun kitob tanlashda quyidagi tamoyillarga amal qilinadi:

1. Kitob tanlashda tarbiyaviy maqsad ko‘zda tutiladi. Bunda o‘quvchilarga vatanimiz o‘tmishi, mustaqillik uchun kurash, xalq qahramonlari, xalq turmushi haqidagi, oilada, maktabda va jamoat joylarida o‘zaro munosabatlarda yuzaga keladigan axloqiy muammolar haqidagi, tabiat va uni asrab-avaylash haqidagi kitoblar tavsiya etiladi.

2. Kitob tanlashda asarlar janri va mavzusining xilma-xilligi e‘tiborga olinadi. Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilar, asosan, hikoyalar, ertaklar, she‘rlar, topishmoqlar, maqollarni o‘qishga qiziqqanlari uchun shu janrdagi asarlar tanlansa, maqsadga muvofiq bo‘ladi.

3. Kitob tanlashda o‘quvchilarning shaxsiy qiziqishi va mustaqil o‘qishi hisobga olinadi. Bunda o‘quvchilar o‘ziga qiziqarli bo‘lgan o‘zbek va xorijiy bolalar adabiyoti yozuvchilarining asarlarini o‘zi tanlashi muhim ahamiyatga ega. Kitob tanlashda mavsumiy tamoyilga amal qilinadi. Umuman olganda, kitobni to‘g‘ri tanlash sinfdan tashqari o‘qish muvaffaqiyatini ta‘minlashning muhim shartidir.[2]

Sinfdan tashqari o‘qish darslarini turli xil tashkil qilish mumkin. Masalan, bir darsga o‘quvchilar bir nechta asarlar o‘qib kelib, ular haqida o‘z fikrlarini aytib beradilar, qahramonlarni tasvirlab, rasm chizadilar. Bu jarayonda yozuvchilar hayoti va ijodiga doir kechalar uyushtiriladi. Shu tarzda adabiyotni sevadigan, mustaqil fikr yurita oladigan kitobxon shaxsi shakllantiriladi. Sinfdan tashqari o‘qish darslarida o‘qilgan kitobni muhokama qilish, ijodiy qayta hikoyalash, inseniroyka qilish, rasmlar chizish, ifodali o‘qish, kitoblar tavsiya qilish usullaridan keng foydalaniladi.

Xulosa qilib aytganda, sinfdan tashqari o‘qish darslari o‘quvchilarda kitobga mehr uyg‘otishda dastlabki qadam hisoblanadi. O‘quvchilarda kitobxonlikni shakllantirish uchun biz o‘qituvchilar ham kitobga mehr bersak maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 2020 — 2025-yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash milliy dasturini tasdiqlash to‘g‘risidagi o‘zbekiston respublikasi vazirlar mahkamasining qarori //

2. Qosimova K, Matchonov S, G‘ulomova X, Yo‘ldosheva Sh, Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi — Toshkent.: Nosir,2009-351 b [B 170]